

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónapra ..... 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Egy hónapra ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

4-hasábos petit sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Nyitlár sora 40 fillér

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1903.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
Stauber József.

Csütörtök, október 29.

Mai számunk főbb közleményei:

Vezéreltek: A szabadelvű párt programja.
Az új gyakorlati szabályzat.
A Dienes-ügy a bíróság előtt.
Az új lutheránus templom.
Mangra Vazul képviselőjelölt.
Fellüggasztett törvényszéki bír.
Fadrusz János temetése.
A szabadelvű párt értekezlete.
Szerelemi dráma a kaszárnyában.
A honvédszázados gyilkosa.
Vershare Arad és Hall között.
Az ezredes lova.
A zarándi jegyző pöre.
Tárcs: Mese két asszonyról. Írta: Lux Terka.
Csarnok: Alkony. Írta: Gömbösné-Galamb M.

A szabadelvű párt programja.

(Fővárosi tudósítónk távirata.)

Budapest, október 28.

A szabadelvű párt kilences bizottsága által szerkesztett katonai program, mely körül az egész politikai válság forgott, ma este nyilvánosságra került az országos szabadelvű párt ülésén. Nyilvánosságra jutottak egyben Tisza István grófnak, az új designált miniszterelnöknek módosításai is. A párt nagy melegséggel fogadta a programot a módosításokkal együtt, csupán Apponyi Albert gróf és Ivánka Oszkár szóialtak fel ellene.

A program, melyben Tisza Istvánnak két pontra vonatkozó módosításai kü-

lön ki vannak tüntetve, szószerint a következő:

Az országgyűlési szabadelvű párt 1. évi szeptember hó 28-án tartott értekezletéből egy kilenctagu bizottságot küldött ki, oly utasítással, hogy a katonai kérdésekre vonatkozó pártprogram-tervezetet készítsen és azt terjessze a párt értekezlete elé. A kiküldött bizottság az alábbiakban terjeszti javaslatait a tisztelt párt-értekezlet elé:

1. A közös hadsereg jelvényei, a melyek ma alkalmazásban vannak, nem felelnek meg az ország közjogi állásának, azért a jelvények kérdése a közjognak megfelelően rendezendő.

2. A katonai büntető eljárás mielőbb az országgyűlés elé terjesztendő. A szóbeliségen és a nyilvánosságon alapuló eljárásnál a magyar államnyelv érvényesítendő; ennek módozatait az előterjesztendő törvényjavaslat lesz hivatva megállapítani.

3. A közös hadsereg szolgálati kötelezettség teljesítése körüli törvényes kedvezmények legfelsőbb fokú eldöntésével kizárólag a honvédelmi miniszter bírássék meg és az ezen kedvezmények odaitélése lehetőleg méltányos alapokra fektetessék.

4. Régi törvényeinkben is ismételtelen kifejezett kivánsága és senki által kétségbe nem vont jogos igénye a magyar nemzetnek, valamint a harcképesség lehető fokozása szempontjából eminens érdeke a hadseregnek is, hogy a magyar

csapatok magyar tisztekkel láttassanak el és a nemzet fiai a hadsereg vezetésénél megfelelő mértékben érvényesüljenek. Szükségesnek látszik ennél fogva, hogy:

a) az 1868. évi augusztus 11-i legfelsőbb kézirat értelmében, a nem magyar csapatoknál szolgáló magyar honos tisztek magyar csapatokhoz helyeztessenek át;

b) a tisztképzés ügye aképp fejlesztés, hogy a magyar tisztek létszámánál mutakozó hiány fedezése és a magyar csapatoknak magyar tisztekkel való ellátása állandóan biztosítottassék. E célból magyar ifjak számára fentartott megfelelő számú alapítványi helyek létesítessenek és a mennyiben szükséges, az ország területén új tisztképző intézetek felállítása, esetleg a honvédség képző intézeteinek további kiépítése által a magyar ifjaknak tisztté való kiképzése biztosítandó, hogy a magyar tisztek számára a hadsereg tisztikarának minden ágazatában azon mértékű érje el, a mely a magyar honos legénység számarányának megfelel.

(A 4. szakasz c) pontja a kilences bizottság és Tisza javaslatában eitér. A kilences bizottság szövegezése így hangzik:)

c) ugyanezen célból szükséges továbbá az is, hogy a közös hadseregnek az ország területén elhelyezett és lehetőleg magyar honos tisztek vezetése alatt álló tisztképző intézetben a tanterv akként módosítottassék, miszerint az intézetekben a tantárgyak jelentékeny részének tan- és vizsgá-

Mese két asszonyról.

Írta: Lux Terka.

Simon szerelemből nősült. Szegény, egyszerű, tudatlan kis leányt vett el és nagyon boldogan élték. A második esztendőben született fiuk, s ezzel tetőpontját érte el boldogságuk. Vagy jobban mondva: a Simon boldogsága.

— Simon szép, nagy, erős és nagyon okos ember volt. Az anyagi viszonyai rendben voltak és amint már mondtuk, imádta a feleségét.

Az asszony, a ki szegénysorból került jó módba és mert tudatlan, ostobácska volt, egész természetesen és magától értetődő dolognak tartotta, hogy most ott van, ahol van és hogy az ura ugy szereti, amint szereti. A férfiak tudvalevőleg gyakran bakot lőnek, mikor az ugynevezett „ártatlanokat“ keresik ki maguknak hitestársul.

Természetesen a legdicsérendőbb intenció vezetí őket az ilyen válasz ásnál és többnyire azok a férfiak házasodnak ilyen körültekintéssel, akik, mert okosak, hát azt hiszik, a lajtorja tetejétől a legalsó fokáig ilyen okosak mindenben.

Ebből kifolyólag aztán így okoskodnak:

— Irtózom a modern leánytól, aki nagyon okos és mindent tud. Az én házamnál elég egy okos ember, s az asszony csak maradjon asszony. Naiv, gyerekes, tudatlan, akinek én leszek a mestere.

A „mestere! . . .“ Némely férfira ez a kijelentés nagyobb hatással van, mint egy százezerforintos örökség.

A nagyon tiszteletreméltó, okos férjjelölt továbbá így fűzi gondolatait:

— Mintafelelőseget nevelek magamnak. Szélid, egyszerű, háias asszonykát, akinek mindegyem én leszek. Bálók, színházak, drága toalettek és szarvaktól nem kell rettegnem. Az én asszonykám nem fog tudni semmit a világ gonoszágairól, nem fog halani semmit az élet utálatos lármájából virágos ablakán keresztül. Ő lesz az én gyöngye kis rózsátóm, s én leszek a kertésze, aki szeretettel nyesegetem, ápolgatom, hajlítottom.

Mindaz nagyon poetikus költséglírányzat a házasság számlájára, de nem kis öröme a szegény, megvetett, öntudatos, bátor és okos leányoknak, ezeken a számlákon az összeadó nem igen írhatja oda a végén: plusz!

Sőt! . . . A Simon felesége például a fia születése után azon a szent véleményen volt, hogy ezzel a gyerekkel olyan áldozatot hozott az urának, amelyért az élete végéig adója lesz neki.

És a kis naiv, tudatlan, gyerekes asszonyka kezdte kétségbeejteni Simont.

A háztartás egész gondja ugyanis az ő nyakába szakadt. Az asszonyka estétől másnap délig maradt az ágyban, csak délután fészüldött meg és egyáltalán igen lompos volt. A gyerekkel az ura és a dajka bajlódott, ő csak

ha tisztán felöltöztetve hozták eléje, akkor vette a kezébe és a legnaivabb, gyerekes módon kezdett vele játszani. Ugy, mint a kisleány a bábujával. Az anyának szent, megható komolyságából nem volt benne semmi.

A konyhába csak akkor ment ki, ha nagyon unatkozott és egy kicsit össze akart veszni a szakácsnővel, vagy, ha krumplipalacsintát akart magának süttetni, de rögtön, rögtön.

A házban pedig a legnagyobb rendetlenség volt. Mert a gyepőt nem volt, aki tartsa, a cselédek nem dolgoztak, mire az asszonyka kétségbeesett, sirt, elájult, erre az ura elkergette a cselédeket, másokat fogadott, ezeket megint elkergette és Simon nagyon sokszor húzta fel a cipőjét tisztátalanul és nagyon sokszor nem találta a szekrényben tiszta zsebkendőket.

És az elkényeztetett, ostoba asszonykának nem lehetett szólni. A legnagyobb figyelemre sirógörcsöket kapott, egy erősebb kivánságra elájult és Simon lassankint elvesztette a türelmét, a kedvét, kezdett kiábrándulni a feleségéből és egyszer csak egészen megszűnt szeretni őt.

Ez akkor történt, mikor Simon találkozott egy nagyon okos asszonnyal, egy ugynevezett: egyéniséggel.

Simon és az asszony egymásba szerettek. Nem akartak semmit, csak egymást szeretni, sem az embereket megbotrántoztatni, sem az önmaguk boldogságát előmozdítani egy bol-

lati nyelve a magyar legyen, legalább oly mérvben, hogy az ezekbe belépő magyar ifjak előmenetelét a tannyelv ne akadályozza és az ezekben kiképzett növendékek a magyar nyelvet bírják, úgy hogy megfelelő átmeneti idő után magyar honosra nézve a magyar nyelv tudása a tiszti kinevezés kötelező alapfeltétele legyen.

Tisza István gróf javaslatában ez a pont így hangzik:

c) ugyanezen célból szükséges továbbá az is, hogy a közös hadsereg és az ország területén elhelyezett tisztképző intézetekben a tanterv akként módosítsák, miszerint az intézetekben a tantárgyak jelentékeny részének tan- és vizsgálati nyelve a magyar legyen, legalább oly mérvben, hogy az ezredbe belépő magyar ifjak előmenetelét a tannyelv ne akadályozza és az ezredben kiképzett növendékek a magyar nyelvet teljesen bírják.

d) Az ország költségen fennálló alapítványi helyek az ország határain kívül csak azon intézeteknél fognak adományoztatni, a melyeknek megfelelő intézet az ország területén nem létezik; a mint pedig ily intézetek az ország területén felállítatnak, a megfelelő magyar alapítványi helyek ezen intézetekbe fognak áthelyeztetni.

5. A magyar csapatok összes hatóságai a magyar hatóságokkal magyarul levelezzenek.

6. Az 1868. évi XXX. t. cikknek horvát-szlavon rendelkezései nem érintetnek.

7. Számos fontos kérdés a véderő törvény revíziójának keretén belül lesz rendezendő. Ilyen mindennek előtt a két éves katonai szolgálat, figyelemmel az ország pénzügyi helyzetére, továbbá a békeleltszám törvényhozási megállapítása és a póttartalék kontingentálása, valamint az egyéves önkéntesek esetleges második szolgálati évének eltörlése vagy szabályozása.

(A 8., utolsó pont szintén elűt a kilences bizottság és Tisza István gróf javaslatában. A kilences bizottság javaslata ez:)

8. A hadsereg vezér- és szolgálati nyelvére nézve fennálló jelenlegi állapotot a felségének az 1867. évben elismert alkotmányos fejedelmi jogai alapján tartandó fenn. A miniszterium politikai felelőssége, mint a korona minden tényére, erre is kiterjed, és az országgyűlés törvényszerű befolyása, mint minden alkotmányos jogra erre nézve is fennáll. Ezt az állapotot a törvényhozás: a korona és az országgyűlés megváltoztathatja. A szabadelvű-párt az ország ezen jogait hangsúlyozván, a vezér- és szolgálati nyelv kérdését programjába nem veszi fel, mert ezt a nemzet nagy érdekeit érintő fontos politikai okokból kívánatosnak nem tartja.

Tisza István javaslata e pontra nézve a következő:

8. A párt fentartja azt az álláspontját, hogy a királynak jogában áll az egész hadsereg kiegészítő részét képező magyar hadsereg vezér- és szolgálati nyelvét az 1867. évi XII. törvény cikk 11. §-ában elismert alkotmányos fejedelmi jogai alapján meghatározni.

A miniszterium politikai felelőssége, mint a korona minden tényére, erre is kiterjed és az országgyűlés törvényszerű befolyása, mint minden alkotmányos jogra, erre nézve is fennáll. Ezt az állapotot a törvényhozás: a korona és az országgyűlés megváltoztathatja. A szabadelvű párt az ország ezen jogait hangsúlyozván, a vezér- és szolgálati nyelv kérdését programjába nem veszi fel, mert ezt a nemzet nagy érdekeit érintő politikai okokból kívánatosnak nem tartja.

Kelt Budapesten, az országgyűlési szabadelvű párt által 1903. évi szeptember 28-án kiküldött kilences bizottság 1903. évi október 27-én tartott üléséből.

Münnich Aurél dr.,
jegyző.

Szék Kálmán,
elnök.

Az új gyakorlati szabályzat.

(A lippai nagygyakorlatok tanulsága.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 28

A hadsereg és a két honvédség most kapta meg a régóta terembe vett új gyalogsági gyakorlati szabályzatot. Az új szabályzat terjedelmében is, tartalmában is jórészt a régi gyakorlati szabályzathoz áll, de másrészt egész sereg lényeges újítást, praktikus irányú és a kiképzés intenzívitasát célzó intézkedést tartalmaz.

Az új szabályzat két évvel ezelőtt került le mint tervezet a csapattestekhez s most, mikor a tapasztalatok minden tekintetben approbáltak, a felsége megerősítését is megnyerve, mint végleges gyakorlati szabályzat lép életbe.

Az idej hadgyakorlatokra már e szerint oktatják ki az összes gyalogságot s a radna lippai nagy manőverén az operációban résztvevő honvédsereg csapatok főleg azzal tündek ki, hogy az új gyakorlati módhoz általában szemmeláthatólag jobban hozzásimultak, mint a közöshadseregbeli ezredek jó része. Ezt Ferenc Ferdinánd trónörökös is elismerte, meglehetősen hangosan dicsérve a honvédség kiképzett voltát.

Az új szabályzat mindjárt a második pontban olyan rendelkezést tesz, melynek a humanitás szempontjából igen kiváló értéket tulajdoníthatunk. A régi úgy szólt: az erők megfeszítését (az egyes kiképzésnél t. i.) minden viszonyok között meg kell követelni. Az új nem ilyen kategorikus és az erőfeszítést csak úgy rendelni el, „ha szükséges“. A ki volt újonc, az tudja, mi különbség a régi és új szabályzat ez intézkedése között.

Egy másik, a mely egészen új, így szól: „A fesszes tartásban a lépésnek szabályszerű végrehajtásával való menetelés megerősítendő. Ennek alkalmazásában tehát mértéket kell tartani és Pihenőt ha lehetséges, menetközben is el kell rendelni.“

A tüzelesnél az új szabályzat a katona testalkatát veszi irányadónak és nem köti meg a fegyver tartásának, a fűdőzésben való testhelyzetnek a módjait annyira, mint a régi. Az előnyomulásban eddig csak a futás, szökellés volt elfogadva, most az előrecsuszást is akceptálták.

Erdekes újítás az is, hogy a tüzharcnál a szakasz is hagyat magá mögött tartalékot. Ed-

doztalanság árán és mert Simon épp olyan becsületes ember volt, amilyen okos ember, hogy nem szerette többé a feleségét, most még az előbbi gyöngédségénél is nagyobb vette körül, s ennek sejtelve sem volt arról, hogy nem szeretik többé.

De idővel, mikor minden házasságban be következik az az érzelmi változás, hogy miután előbb a férj szeretett jobban, később, mikor az asszony asszonynya nyílik ki és ő szeret jobban, a tudatlan asszonyka is épp úgy megértette, akár a világokos Cleopátra, hogy nem szeretik többé.

— Istenem, Istenem, — siránkozott az asszonyka — mit tegyek, hogy ismét úgy szeressen, mint régen szeretett? — S me tsemmi bizonyosat nem tudott és mert ostobácska volt, s különösen, mert asszony volt, semmi egyebet nem tudott tenni mint sirt és imádkozott.

Imádkozott mindig és mindig.

Bőjtöt fogadott, a szegényeknek pénzt adott és minden szombaton elment a templomba, a Boldogságos Szűzhez könyörögni.

Ezalatt a másik asszony, a szerető is sokat szenvedett és sirt. Szenvedélyesen és igazán szerette Simont, aki hasonló hévvel szerette az asszonyt, de megtörtént, hogy egy hónapig se ment feléje, ha odahaza valami baja volt a fiának, vagy akár egy cseléd-krízis miatt is távol maradt.

Az asszony pedig, dacára hogy okos asszony volt, de mert szerelmes asszony volt, nem látott tisztán és nem tudta mi ez: szerelmem? nem szerelem?

Es nagyon boldogtalan volt.

Ezalatt minden oldalról hallotta dicsérni Simont, mint mint a férjét, aki csak a csatá-

jának él és így, meg úgy, mennyire szereti a feleségét!

Es az okos asszony erre még boldogtalanabb lett. Ejjel-nappal sirt és gyötörte Simont.

S mert ő is asszony volt, hát szintén csak imádkozott és ő is bőjtölt, s épp úgy, mint a másik asszony, ő is eljárt szombaton a Szűz Mária képéhez és egész életét felajánlotta a Szűznek, ha Simon „jobban“ fogja őt szeretni.

S így aztán minden istenadta szombaton találkozott a templomban a két asszony, anélkül, hogy ismerték volna egymást. Mind a kettő könyveborult szemekkel, egymás mellett térdelve nézett fel a szűz anyára, mind a kettő buzgón imádkozott és mind a kettő ugyanegy embernek a szerelméért könyörgött.

Ezalatt pedig Simonnak türelmetlen lett az élete a kedvese mellett, aki, mint mondvá volt, szcenáát csinált, féltékenykedett és mindig sirt.

De mert mind a két asszony nagyon buzgón imádkozott, sok alamizsnát adtak a szegényeknek, az ur meghallgatta őket és a két asszony egyszer csak elmaradt a templomból.

Odahaza ültek és nagyon boldogok voltak. Simon, aki derék ember volt, de ideges, könnyen megbántható és nem tudni, az imádságok miatt-e, vagy a kedvese viselkedése miatt, csakhoggy visszatért a feleségéhez.

De éppen, mert derék ember volt Simon, hogy a megcsalás fájdalomtól megkímélje az kedvesét, most egész idejét ő mellette töltötte el.

Es az okos asszony uszott a boldogságban. A másik asszony ellenben, amióta a férje visszatért hozzá, boldogtalanabb volt,

mint valaha. Alig látta egész nap, amint lenyelte otthon az ebédjét, szaladt el hazulról. Este detto, mindig azt mondta: sok a dolga és az asszonyka elhitte, de nagyon boldogtalan volt.

— Oh, nagyon! Sokkal boldogtalanabb mint akkor, mikor nem szerette az ura.

De az okos asszony boldogsága sem tartott sokáig. Igaz, hogy Simon most örökké ott volt mellette, de ebben ugyan nem volt köszönet. Szeliden beszélgetett, olvasott, vagy ásitott Simon s a régi féltékenység minden üdvössége oda volt.

Kelletlenül viszonzta az asszony csókját, szerelem helyett szánalommal nézett rá és az asszony most lett még csak igazán boldogtalan, mikor megérezte, hogy nem szeretik többé.

Es sirt, megint sirt az asszony, de most némán és titokban s a feleség is sirt, de ez most nem néman és nem titokban.

S egyszer csak a két asszony, egy szombat délután, ismét találkozott a templomban a Szűz anya képe előtt.

Könyveborult szemekkel néztek mostan is föl a képre, mostan is buzgón imádkoztak, de most azért, hogy: legyen minden úgy, ahogy előbb volt.

Es ismét nem lehet tudni, az imádság, a feleség szcenái s nyílt könyei, a kedves szenvedése, vagy mi volt az oka, csakhoggy egyszerre Simon ismét odahaza ült mindig s a kedveséhez sokszor egy hónapig se ment el.

Es a két asszony megint kimaradt a templomból. Otthon ültek, titokban sirtak-rittak, nagyon boldogtalanok voltak, de azért mégse kívánták, hogy még egyszer úgy legyen, amint már volt.

dig a tartalék kikülönítés csak a századtól fölfelé volt megengedve.

A század felállításában a többek között a következő új intézkedés foglaltatik:

„A fejlődött vonalban is gyakran előnyös lesz, ha a szakaszok között térközöket vétetünk fel, mivel ez által a mozgás könnyebb lesz és a szakaszparancsnokok alkalmat találnak arra, hogy a terepet öntevékenyen és célszerű alakzat alkalmazása mellett kihasználják.“

A harc alakzatok között hosszú ideig próbálkoztak a rajvonal elősodrásának módjaival. Az eddigi felfogás az volt, hogy a harcban az egyesével egymás mellett fekvő és tüzelő gyalogságot az ellenséghez közelebb vinni, „elősodritani“ csak zárt tömegben előtörő új erővel lehetséges. Ez azonban, úgy látszik, még sem célszerű, mert a mostani szabályzat osztályokkal való elősodritást nem ismer. Mikor a szakasz rajvonalba ér, feloszlik rajjokra s a tűzvonalelőbbrevítele rajokkal történik.

Több lényeges újítás foglaltatik ezeken kívül a zászlóalj, az ezred, a legnagyobb testek alakzatváltozásaira, harcmódjára, a támadó, a védő harcra, az új leple alatt történő harci vállalkozásokra vonatkozólag is az új szabályzatban.

Fadrusz János temetése.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 28.

Ma délután temették el Fadrusz Janost, a nagy magyar szobrászt. Impozáns módon nyilatkozott meg ez alkalommal a részvét, úgy, hogy az egész ország gyásza vette körül a művész koporsóját.

A holttestet a naphegyi műteremben helyezték ravatalra. A műterem bejáróját és a falakat kívül a koszorúk nagy sokasága ékesítette. A ravatalos terem egész virágerdő s egy tenyérnyi fekete szín nem vegyült a pálmák és babérok zöldjébe; a mester mindig gyűltölte a fekete színt. A Krisztus alatt elhelyezett érc koporsón csak a felesége, édes anyja és a család koszorúi voltak. Ezekon kívül csupán még egynéhány nevezetesebb koszorú volt a temetőben.

Érdekes egy kis koszorú a koporsó előtt: Rollinger Rezső, a mesternek életében jobbkeze készítette. Egy másik kis koszorút három buza kalászból fontak: Balikó Sándoré, a mester tanítványa, a ki fiakkeros kocsis volt valamikor. Az érc koporsó előtt az özvegy 45 szál gyertyája lobogott, jelképezve a művész 45 életévét. Jobbra-balra a koporsótól állt a királyi palota egy-egy ordító oroszlanja; mögötte, a karánsebesi királyszozor szelíd nyugvó oroszlanja; körülötte főbb művel.

A ravatalnál délelőtt ott járt Kolozsvár és Pozsony városnak, a művész szülővárosának küldöttsége is és Radnai Béla, a szintén pozsonyi születésű fiatal művész, a ki a mesternek nemcsak munkatársa, de kedves barátja is volt, állandóan a koporsó mellett őrködött. Az utolsó napokban sokat beszélgetett vele és mindig csak Pozsonyról. Még a legutolsó nap is az mondotta Radnainak:

— Vajha még valamivel leróhatnám nagy halálamat az édes pozsonyiaknak!

E vágya már nem teljesülhetett.

Ujabbán koszorút küldtek a ravatalra: Budapest közönsége, a Kisfaludy Társaság, Szeged váross, a Kispéri ménestelep igazgatósága, Rákosi Jenő, Andrássy Gyula gróf, Batthyányi Lajos gróf, Strobl Alajos, Vastagh Géza, Alpár Ignác és még rendkívül sokan. A mai napon részint személyesen, levélben, vagy táviratban a következők fejezték ki részvétüket: Darányi Ignác és Láng Lajos miniszterek, Gorove László, a szabadelvű pártkör nevében, Szalay Imre a nemzeti muzeum igazgatója, Molnár Viktor kultuszminiszteri államtitkár, Hermann Ottó, Csáky Albin gróf, Apponyi Albert gróf, Abrányi Emil, Rakovszky István, az áll. szám-

szék elnöke, Batthyányi Lajosné grófné, Hausmann Alajos műegyetemi rektor, Pálffy Ferenc szegedi polgármester, Agai Adolf.

A tea-és délután 3 órakor kezdődött, óriási néptömeg foglalta el a gyászház egész környékét. A gyászszertartást Frankói Vilmos püspök végzte. Gyászbeszédet tartottak: Berzeviczy Albert a magyar képzőművészeti társulat nevében, Jendrassik Jenő, Apáthy István dr., a kolozsvári egyetem és Brojly Tivadar Pozsony város nevében. A gyászmenet az Atilla-köruton, Erzsébet-hidon, Kossuth Lajos utcán, Kerepesi- és Köztemető-uton haladt a temetőbe. A rengeteg koszorút három kocsi vitte. A közönség között ott voltak: Wlassics Gyula kultuszminiszter, Fejérváry Géza báró, Perczel Dezső báró.

Az új lutheránus templom.

(Az ág. ev. egyház kérelme a városhoz.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 28.

Az aradi ág. ev. egyház, mint ismeretes, régi imaháza helyett templomot óhajt építeni, s e célból telket is vásárolt már a József főherceg-uton. A terület azonban nem megfelelő, s ezért az egyház a városhoz fordul, melynek a közvetlen szomszédságban telke van. Most nyújtotta be az egyház kérelmét, melyet Institoris Kálmán polgármester, mint egyházi felügyelő, Frini Lajos lelkész és Scholz Róbert egyházi jegyző irtak alá. A kérelem, melyben a város fejlődését érdeklő részletek vannak, a következő:

Az aradi ág. hitv. ev. egyház templomépítés céljából megvette a József-főherceg-ut 15. sz. házat és telket. E telek 98 méter hosszúság mellett csak 22-70 méter széles s így keskeny ahhoz, hogy azon 14 méter széles templomot lehessen építeni és annak kellő világosságot adni. Hogy tehát ezen bajon segítve legyen, az egyház a törvényhatósági bizottsághoz a következő javaslatot, illetve ajánlatot terjeszti be:

Az aradi ág. hitv. ev. egyház telkének a József főherceg-utra néző részéből 44 méter mélységben és annak egész szélességében, vagyis 998-80 négyzetméter területet hajlandó a városnak egy alkotandó szabad tér létesítésére átengedni, ha a város a József főherceg-ut 14. sz. telkének a József főherceg-utra néző részéből szintén 44 m. mélységben és annak egész szélességében, vagyis 1009-80 négyzetméternyi területet ugyan e célra enged át. Ez által egy 2008-60 négyzetméter területű szabad tér létesül. Ez lesz azon szabad tér, a melynek közepére, mintegy 540 négyzetméternyi területen épülne fel a templom.

Mint hogy azonban az egyház temploma idegen területen nem épülhet fel, annál fogva azt a tiszteletteljes kérelmet terjesztjük a tekintetes városi törvényhatósági bizottság elé: *örök tulajdonjoggal engedjen át az aradi ág. hitv. ev. egyháznak a fentebb körülírt szabad tér közepén oly területet, mintegy 880 négyzetmétert, melyre az templomát felépíthesse.*

Ezen kölcsönösen létesített szabad téren mintegy 540 négyzetméternyi területen épülhetne a templom, míg a templomtól jobbra és balra elterülő rész a város által befásíttatnék, illetve parkiroztatnék; a József főherceg-ut felől pedig vaskerítéssel láttatnék el két kapunyílással, egyik az egyház, a másik a város jelenlegi telkén. A szabad tér megett mind a város, mind az egyháznak még mindig oly mélységű telke maradna, hogy arra mind a József főherceg-utra, mind az Erzsébet királyné kör-utra előnézetes kettős traktusú ház épülhetne s még akkor is elegendő nagyságu udvar maradna.

Hogy pedig a tér még jobban kialakuljon, megengedhetőnek tartjuk azt is, hogy mind a Buchwald-féle ház, mind a dr. Matavovszky-féle ház előnézetesen épülhessen ki az alkotandó tér felé. S hogy azon általános kíváncsalmnak is elég legyen tőve, miszerint a József főherceg-utról az igazságügyi palotához közelebb mint a Maros-utcaon keresztül lehessen jutni:

mind az egyház, mind a város vagy annak jogutóda kötelezendő, hogy házaikon keresztül reggel 8 órától este 6 óráig szabad átmenetet engedjenek.

Tekintve most már azt, mit ad ez egyik és mit a másik fél a szabad tér létesítésére, röviden körvonalazzuk. A város 1009-80 négyzetméter területen kívül feláldozza a telkének jobb oldalán levő kis épület egy részét s ennek bérjövedelem hányadát, körülbelül 400 koroná évi bért; az egyház a 998-80 négyzetméter területen kívül egy a József főherceg-ut vonalán álló és 600 koronát jövedelemző házat, továbbá egy az udvar jobb felén álló kis épületet és annak 144 koroná évi jövedelmet, valamint az udvar bal oldalán álló és 400 koronát jövedelemző magtárnak felét s így összesen 944 koroná évi jövedelmet. A templomtelek fele a város, másik fele az egyház tulajdonából kerül ki s így a fentebbiekből világosan tűnik ki, hogy az egyház a szabad tér létesítésére nagyobb áldozatot hoz, mint a város.

A ki azon telket, a melyre a templomot építeni óhajtjuk, közelebbről megszemléli, az látja, hogy szemben vele a Szt. László-utca áll s ez által maga a tér impozánsabbá válik és csak még inkább nyer az által, ha rajta egy stilszerű szép templom áll. Maga azon városrész is bizonyára csak nyerne mind szépségeti, mind gazdasági szempontból, ha magán a megmaradt telken impozáns épületek emelkednének.

Az pedig kétségen kívül áll, hogy a templom mintegy távol az utca zajától épülve, a hívek áhitatosságát csak emelné. S az által, hogy a templom előtti kerítésen két kapunyílás legyen, a kocsiak közvetlenül a templom elé hajthatnának a nélkül, hogy a járdán, vagy a kocsin a közlekedést akadályozzák.

Ezekben tisztelettel előadván javaslatunkat és ajánlatunkat, kérjük a tekintetes városi törvényhatósági bizottságot, kegyeskedjék azt bölcs ítélte alá venni és az egyháznak léteződéjét és fejlődését előmozdító ezen kérelmünket teljesíteni.

A Dienes-ügy a bíróság előtt.

(Héderváry és Andrássy kihallgatása.)

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, október 28.

A parlamenti botrány ügyével ma a budapesti VIII. kerületi járásbíró foglalkozott ama végrehajtási pör révén, a melyet Dienes egy hitelezője a parlament asztalára letett 10.000 koronára vezetett. A járásbírósnak előkelő tanúi voltak: Kúen-Héderváry Károly és Andrássy Gyula grófok, a kiknek kihallgatásáról a következőket táviratozza tudósítónk:

Az első tanu Héderváry Károly gróf volt. — Tud-e arról excellenciád — kérdezte a bíró — hogy az a pénz, melyet Papp Zoltán a képviselőház asztalára tett, Dienes Márton tulajdonát képezte-e?

Héderváry: Nem tudok!

Bíró: Mondotta Szápáry László gróf a tanúnak, hogy a 10.000 koronát ő adta Dienesnek?

Héderváry: Ezt nekem nem mondotta.

Fischer Hugó dr., a felpere Sternberg cég ügyvédje a következő a kérdést intézte Héderváryhoz:

— Tudja-e excellenciád, hogy Szápáry úgy adta Dienesnek a pénzt, hogy azzal képviselőket vesztegessen?

— Nem tudom.

Héderváry kihallgatása ezzel véget ért. Mint hogy nem kívánták, hogy megesküdjék, felolvasták a jegyzőkönyvet és ő aláírta.

Andrássy Gyula gróf kihallgatása következett ezután. A bíró azt kérdezte tőle:

— Tudja-e tanu, hogy a nevezett pénzösszeg Dienes tulajdonát képezte volna?

— Nem tudom, — felelte Andrássy.

Fischer Hugó dr.: Mondta excellenciád Szápáry László grófnak, hogy a tizezer koronát ő adta Dienes Mártonnak?

— Valószínű, — felelte Andrassy — de nem tudom. Részletekre nem emlékszem.

Andrassy megesketését se kívánták, a mire vallomásáról jegyzőkönyvet vettek föl.

Teleki Gyula gróf és Szápáry László gróf kihallgatása következett volna, de egyik se volt megidézhető. Teleki gróf nyaral. Szápáry László pedig külföldön tartózkodik. A bíróság ennél fogva ismét elhalasztotta a tárgyalást.

TÁVIRATOK.

Negyvenezer munkás sztrájkja.

Madrid, október 28. Bilbaoból aggasztó jelentések érkeznek. A kormány cenzura alá helyezte a távirót. A sztrájkolók sok helyütt megütköztek a katonasággal és csendőrséggel; a gyárhelyiségeket megrohanták, több házat felgyújtottak, a sztrájkot is akarták rombolni. A zavargók közül a katonaság tizenötöt agyonlőtt.

Bilbao, október 28. Az összes munkásosztályok csatlakoztak a sztrájkhoz. A sztrájkolók száma körülbelül 40000. A vasutak és közúti vasutak forgalma szünetel. A sztrájkolók megkísérelték a gázművek munkásait is a munka abbahagyására bírni. A gázműveket lovasság őrzi. A katonai megerősítéseket a sztrájkolók halálra burzsoáknak és le a zsarnokokkal! kiáltások közben követ dobálták meg. A rendőrség lőtt, mit a sztrájkolók viszonoztak. Hat személy megsérült. A bányatulajdonosok klubját megsemmisítették. A külföldi gyárak nemzeti színű lobogókat vontak fel. A sztrájkolók megakadályozták a teherárúknak hajókra rakását is. Az ostromállapot következtében két gyalogezred és csendőrség érkezett ide. A lapok nem jelennek meg és az üzletek zárva vannak.

A szabadelvűpárt értekezlete

Tisza módosításait elfogadták.

(Apponyi kilépése. — Az új miniszteri listák. — Kolossváry távozik.)

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, október 28.

Forró, nagy napja volt a mai a válságnak. A hetek óta tartó izgatott várakozás a végsőkéig feszült ma, a szabadelvű párt értekezletén, a melyen nyilvánosságra került a kilences bizottság által kidolgozott katonai program és azok a módosítások, a melyeket azon a designált miniszterelnök Tisza István javaslatba hozott. Mindakettőt lapunk vezető helyén egész szövegükben ismertetjük.

A szabadelvű párt mai értekezlete helyesléssel fogadta Tisza István gróf módosításait, a melyekre nézve az a meggyőződés nyilvánult meg, hogy a program lényegét nem érintik. Ez a határozat biztosította Tisza István gróf akciójának sikerét, — és befejezetté tette Apponyi Albert kilépését, a melyet a volt nemzeti párt elnöke már a mai értekezleten jelzett e szavakkal:

— Ugy látszik, nem nagy sulyt fektettek arra, hogy én a pártban közreműködjem.

Kivüle Ivánka Oszkár szólalt föl a módosítások ellen. A mai értekezleten különben a program érdembeli vitájába nem mentek bele, hanem ezt a holnap tartandó értekezletre halasztották. Valószí-

nűleg ezen jelenti be Apponyi is kilépését. Általános a meggyőződés, hogy Apponyit nagyon kevesen fogják követni a kivonulásnál.

Ma már a miniszteri listák is erősen forgalomba jutottak. Ujabb részletei ezeknek, hogy Kolossváry honvédelmi miniszter nem marad meg, hanem utóda Nyiry vezérőrnagy lesz; igazságügyminiszter nem lesz Hódossy, hanem Plósz marad; földmívelési miniszter pedig nem lesz Zselénski gróf, hanem valószínűleg Széchenyi Imre.

Legújabb távirataink ezek:

A holnapi ülés.

Budapesti tudósítónk jelenti: Ma délelőtt megjelent a képviselőházban a Szederkényi-párt egy küldöttsége, s kijelentette Tallián Béla alelnöknek, hogy a holnapi képviselőházi ülésre vonatkozó visszavonó kérvényüket holnap délelőtt, közvetlenül az ülés előtt fogják neki átnyújtani, miután az aláírók közül még ketten hiányoznak, s ezekkel a kérvényt még a mai nap folyamán aláírják. E kijelentés kapcsán megállapították, hogy a holnapi ülés csak tíz percig fog tartani. Tallián alelnök felolvastatja majd a képviselőházat összehívó kérvényt, utána pedig a visszavonó kérvényt. Ezután Tisza István gróf, mint designált miniszterelnök néhány szóval kérni fogja a Házat, hogy régi határozata értelmében napolja el üléseit az új kormány megalakulásáig. Ezt egyhangúlag elfogadják, mire az ülés véget ér.

Mennek? Maradnak?

A K. U. egy munkatársa megkérte az egyik politikusot, a kinek neve a miniszterjelöltek között szerepel, hogy mi a véleménye a volt nemzeti párt magatartásáról.

— Félek, — mondotta — nagyon félek, hogy Apponyiék ismét nem fogják levonni a konzekvenciát és benmaradnak a pártban. Négy esztendő óta egynehányszor láttam én már ezt a berzenkedést. Magmondom egész nyíltan, nekem is — de mondhatom Tiszának is — az a véleményünk, hogy ezekkel az urakkal le kell számolni. Velük kormányozni nem lehet. Mert hiába hangoztatják ők elvüket, meg ideális voltukat, nagyon jól tudjuk, hogy a legközönségesebb érdek vezette őket hozzánk. Bár csak már mennének. Mert, ha megint benmaradnak, a legközelebbi főispán kinevezésénél, ismét elülről fogják kezdeni a komédiát. Bebizonyították ők egynehányszor, hogy nekik csak hivatal, dotáció kell, semmi más. Ilyen elemek csak koloncot képeznek egy kormányzó-pártnak.

— És ha mennek, mennyien fognak menni?

— Minél többen, annál jobb, mert annál biztosabb, hogy azok, a kik benmaradtak, megbízható, igaz emberek. Éppen imént hallottam Ivánkától, hogy hetvenen vannak. Jó. En ugyan nem hiszem azt, de ha hetvenen is vannak, még mindig meg van a többség, de ez azután jó többség.

— Gondolja kegyelmes uram, hogy ma este meg fog történni a szecesszió?

— Mondottam, hogy egyáltalán nem hiszek ebben a nagy szerencsében. Legfőképpen Apponyiról és még néhány intimusról lehet szó. De azt hiszem, hogy ma a határozathozatalig nem is jutunk.

Ugyanennek a lapnak értesülése szerint Ivánka Oszkárnak eddig harmincnegyezt aláírása van; ezeknek a tulajdonosai föltétlenül kilépnek a szabadelvű pártból, ha csak Tisza nem ad nekik biztosítékot arra nézve, hogy a régi

rendszert nem fogja feltámasztani. Persze ez a ha csak ismét hátsó ajtó, a melyen a most bennmaradni akarók szépen benn maradjanak a pártban.

Harc a szabadelvűpártban.

Fővárosi tudósítónk táviratozza: Dél előtt a szabadelvű klubban a ma esti értekezletről volt szó. Egy csomó képviselőtől körülvéve Miklós Odön és Vancsó Gyula vitatkoztak, amaz az ó-szabadelvűek, ez a volt nemzeti-pártiak álláspontját védte.

Miklós Odön a következőket mondta:

— Az a kérdés, hogy a mostani állapot fenttartható-e és ha nem tartható fenn, az új ember kiakar-e vezetni a rettentő zavarból? A felelet világos: A mostani állapot nem tartható fenn és Tisza megfogja találni a kivezető utat. Kérdés továbbá, hogy jogfeladást akar-e elkövetni az új ember. Erre, a kik ismerik Tisza István programját, mind azt felelik, hogy jogfeladásról szó sincsen. Nem értem, mért hozakodtok elő személyes érzékenységgel?

Vancsó Gyula ezt felelte:

— Ha nincs jogfeladás, akkor benn kell maradni a pártban. Benn kell maradni, még ha az ördög lenne is miniszterelnök. De csakugyan nincs-e jogfeladás?

Miklós Odön Andrassy Gyulára és Széll Kálmánra hivatkozott, a kik szerint nincs jogfeladás.

Vancsó a fejét rázta:

— Én nem ismerem tekintélyt. Ezt majd magam fogom megítélni.

A volt nemzeti pártiak ezt helyesléssel kísérték. Egy régi szabadelvűpárti pedig ezt vetette feléjük:

— Ha közülük lesz valaki miniszterelnök, akkor minden jó; ha nem kapnak egy-egy tárcát: kimondják, hogy jogfeladás történt.

Érdekes az is, amit Bolgár Ferenc mondott egy másik csoport előtt, szemben azon hirrel, a melyet Apponyinak imputálnak az állítólagos jogfeladásra vonatkozólag:

— Apponyi senkinek sem beszélt jogfeladásról, csak azt mondotta, hogy elzártosságot lát Tisza István programjában, mely a kilences bizottság minden határozatait tartalmazza, csak ama módosításokat nem, melyeket a bizottság Apponyi kedvéért felvett.

Rosenberg Gyula ma fogadást ajánlott, hogy senki sem lép ki a pártból.

Ivánka Oszkár kijelentette, hogy ha egyedül lesz is, ő kilép.

Tisza István gróf ma délelőtt a következőket jelentette ki budapesti munkatársunknak:

„Én a párt minden tagjának közreműködését óhajtom. Nagyon sajnálom, ha a lényegtelen módosításért, a mi fenforog, kilépések történének a szabadelvűpártból. Nekem az az egyedüli célom, hogy az országot az anarchiától megmentsem.”

Az új miniszterium.

Szabadelvűpárti körökben ma határozott formában beszéltek, hogy Kolossváry honvédelmi miniszter nem tartja meg a tárcáját, s erre vonatkozólag — hir szerint — már ő felsége beleegyezését is megnyerte. Utódjáról ez ideig még semmi bizonyosat nem tudnak. Emlegetik Nyiry Sándor vezérőrnagyot, a ki mellett Bolgár Ferenc,

esetleg Münnich Aurél lenne az államtitkár. Azonban azt is beszéljük, hogy *Kolossváry távozása nem befejezett dolog*, hanem csak kombináció.

Az igazságügyi tárcára Tisza hirtelen Hódossy Imrét óhajtja megnyerni. Zselénszki Róbert gróf nem lesz földművelési miniszter, hanem valószínűleg Széchenyi Imre gróf. A király személye körüli tárcára Hédeváryt szerették volna megnyerni, de ő sem akar ismét tárcát vállalni, ennél fogva a király személye körüli miniszter valószínűleg újra Széchenyi Gyula lesz.

A leendő kormányról ma délelőtt a következő listát kolportálták:

Miniszterelnök és belügy: Tisza István gróf.

Pénzügyminiszter: Lukács László.

Kultuszminiszter: Berzeviczy Albert.

Földművelési: Széchenyi Imre.

Kereskedelmi m.: Hieronymi Károly.

Horvát m.: Cseh Ervin.

Honvédelmi m.: Kolossváry vagy Nyíry.

Király személye körüli m.: Széchenyi Gy.

Politikai körökben komolyan számolnak azzal a körülménnyel, hogy Apponyi kilép a szabadelvű pártból. Ez esetben az új házelnök valószínűleg Perczel lesz.

A szabadelvű párt értekezlete.

A szabadelvű párt mai konferenciája elé nemcsak a politikai körök, de a közönség is rendkívül nagy érdeklődéssel nézett. Ez az érdeklődés természetes is volt. Végre nyilvánosságra kerül a nagy titokban tartott katonai program, melyet a kilences bizottság éppen egy hónapja készít, a tanácskozások szakadatlan során keresztül. Fokozta az érdeklődést az az előrelátható körülmény, hogy a szabadelvűpárt két árnyalata: a volt nemzeti párt és az ó-liberálisok között összeütközésre kerül a dolog. Ez pedig meg is történt, még pedig a legélesebb formában.

Az értekezlet a szabadelvű pártkörbe mozgalmas életet hozott. A bel- és külső tagok oly nagy számban jelentek meg, hogy a nagy társalgó teremben alig fértek el. Minden arcon az izgalom láza piroslott s a hangulat egyre forróbb lett, amint az idő hat órához közeledett, melyre az értekezlet kezdete volt kitűzve.

Ha órákor nyitotta meg az értekezletet Podmaniczky Frigyes báró, elnök, ki mellett Nyegre László jegyző és Münnich Aurél, a kilences bizottság előadója ültek. Az elnök jobbján lévő szék, melyben rendszerint a miniszterelnök foglal helyet, üresen állott. Tisza István gróf a designált miniszterelnök az első széksorban ült, mögötte, két sorral hátrább foglalt helyet Apponyi Albert gróf.

A teremben izgalmas beszéd, szüntelen zajongás folyt, mely akkor sem szűnt meg, midőn az elnök megnyitotta az értekezletet.

Mikor azonban Münnich Aurél felállt, hogy a kilences bizottság nevezetes katonai programját felolvassa, pillanat alatt megszűnt minden zaj s templomi csendességben lesték az előadó szavát.

Münnich ezután felolvasta a terjedelmes, nyolc pontból álló programot, mely mély hatást gyakorolt a jelenlévőkre. Pontról-pontra felhangzott a tetszés kife-

jezése. (A programot egész terjedelmében lapunk vezető helyén közöljük.)

Az előadó ezután arra kérte az értekezletet, hogy hallgassa meg azokat a módosításokat, melyeket Tisza István gróf, a designált miniszterelnök tett a programon. Hatalmas éljenzés volt erre a felelet, mely csak akkor szűnt meg, midőn Tisza István gróf felemelkedett, hogy álláspontját kifejezze. Nagy figyelemmel hallgatták ezután beszédét mindvégig.

Kijelentette, hogy a békelétszám törvényes megállapítását feleslegesnek, a póttartalék kontingentálását célszerűtlennek tartja. Hozzátette azonban, hogy eme nézetei dacára, nincs kifogása az ellen, hogy ezek a véderő revíziója alkalmával megoldandó kérdések addig is a párt részéről nyílt kérdéseknek tekintessenek.

Elégületlenség mutatkozott Apponyi és híveinek arcán, midőn Tisza a katonai nevelő intézetekre vonatkozó módosítására tért át. Fokozottabb mérvben nyilvánult meg Apponyiék részéről az elégedetlenség, midőn az 1867-iki XII. t. c.-ről szóló nyilatkozatot és a közös ügyek kezelését illető program-pontját felolvasta.

Az óliberálisok a miniszterelnök kijelentéseiből örömmel hallották, hogy gróf Tisza a katonai program tekintetében a kilences bizottság munkálatain nem eszközölt lényegesebb módosításokat. Formálisan ujjongtak, a mikor Tisza beszéde végén felszólította a párttagokat:

— Fontolják meg, hogy a kérdéses változtatások kedvéért érdemes-e az egész országot tűzbe és lángba borítani.

Azután fölkereste őket, hogy őt az ország érdekében támogassák nehéz feadatában. A beszédet percekig tartó éljenzés és taps fogadta.

Azután Tisza újra fölállt és kérte a pártot, hogy az érdemleges határozatot halassza holnapra.

Ehhez Széll Kálmán is hozzájárult.

Az értekezlet az indítványt élénk helyesléssel fogadta. Azonban ekkor hirtelen, egy, a dolog érdemébe menő vita keletkezett.

Apponyi Albert gróf a nélkül, hogy végleges álláspontját precizirozná, már ma kifejezte különvéleményét a designált miniszterelnök módosítási javaslataival szemben. Arra hivatkozott, hogy ő a végleges katonai javaslathoz csak azon feltétel alatt járult hozzá, hogy a békelétszámot állapítsák meg, és hogy a póttartalékot kontingentálják. Ugy látszik — folytatta — nem nagy súlyt fektetnek arra, hogy ő a pártban közreműködjön. A jövőben miniszterelnök már most kijelentette, hogy ő ezen követelményeket nem akarja figyelembe venni. A program azon pontjai, a melyek a Magyarországon levő katonai intézeteknek magyar tiszték által leendő vezetésére vonatkoznak és a melyek azt kívánják, hogy bizonyos idő eltelte után csak az lehessen Magyarországon tiszt, aki a magyar nyelvet bírja, oly határozatok, a melyeket a miniszterelnök ki akar hagyni, de ezt ő feltétlenül szükséges garanciáknak tartja. A mi a felségjogokra vonatkozó deklarációt illeti, ragaszkodik azon kijelentéséhez, hogy a vezénnyelv megválasztása nem tartozik a kiegyezési törvény 11. §-ában megállapított felségjogok közzé, és így közjogi felfogásával ellenkezik, hogy a Tisza által javasolt határozatot elfogadja.

Széll Kálmán szólalt fel ezután és megcáfolta Apponyi Albert gróf kijelentéseit. A békelétszám és póttartalékra nézve — ugymond — *kötve érzi magát* azon ígéret által, melyet, mint miniszterelnök tett. Ezért kívánja, hogy e két követelés a pártprogramban tartassék fenn, egyébként mindenben magáévá teszi Tisza István gróf álláspontját. A deklarációt illetőleg kijelenti, hogy Tisza szövege azonos azzal, a melyet Andrássy Gyula gróf a kilences bizottságban javaslatba hozott; — azonban Apponyi kívánta, hogy azt az álláspontot foglalják el, hogy a felségjog a vezényleti nyelv megállapítására nem terjed ki.

Ivánka Oszkár beszélt ezután, s kikelt Tisza István gróf és Széll Kálmán ellen. Az értekezlet nagy türelmetlenséggel hallgatta felszólalását.

Végül vita indult meg az iránt, hogy a holnapi értekezletet délelőtt, vagy délután tartsák meg.

Tisza István gróf, hogy a vitának végét vessen, azt ajánlotta, hogy az értekezletet délután négy órára tűzzék ki.

Ezzel a pártértekezlet esti negyed kilenc órákor véget ért.

A konferencia után izgatott jelenet folyt le Széll Kálmán és Apponyi gróf között. Apponyi szemére vetette Széllnek: nem helyes, hogy az ő követeléseivel szemben az összes tagok Andrássy álláspontját fogadták el és hogy a vezényszót a felségjogok közé tartozónak mondták.

Ma már bizonyosra veszik, hogy Apponyi okvetlenül ki fog lépni a pártból, de alig hárman fogják követni.

Az utolsó kabinet-liszta.

A szabadelvű párt értekezlete után már új s meglehetősen pozitívással bíró kabinetliszta került forgalomba: a közoktatásügyi tárcára Berzeviczyvel, az igazságügyire pedig Plósz Sándorról. Az új miniszteri liszta tehát, a legutolsó információk szerint ez:

Miniszterelnök és belügy: Tisza István.

Pénzügy: Lukács László.

Kereskedelem: Hieronymi Károly.

Igazságügy: Plósz Sándor.

Vallás- és közoktatás: Berzeviczy Albert.

Földművelésügyi: Széchenyi Imre gróf.

Honvédelem: Nyíry Sándor vezérőrnagy.

Horvát: Cseh Ervin.

A király személye körüli: Széchenyi Gyula gróf.

Allamtitkároknak emlegetik: a belügyi tárcánál: Kristóffy Józsefet, a pénzügynél Popovits Sándort, a kereskedelminél Vörös Lászlót, vagy Mándy Lajost, az igazságügynél Mohay Sándort, a honvédelemnél Bolgár Ferencet, vagy Münnich Aurélt. Az államtitkári kombinációknak azonban nem mindegyike nyugszik határozott alapon.

SZÍNHÁZ ES IRODALOM.

A színház műsora:

Csütörtök: Magyar dal, melódrama. Cigányélet, népszimű. Bádó Pista és Dankó Boldizsár zenekarának fellépte. (Páratlan bérlet.)

Péntek: Magyar dal, melódrama. Cigányélet, népszimű. Gyurkovics Milán, Purcsi Károly és Albert Péter zenekarának fellépte. (Páros bérlet.)

Szombat: Ejjeli menedékhely, szimű. (Páratlan bérlet.)

A Dankó-est.

— A cigányverseny megnyitása. —

A magyar népdalköltők fejedelmének emléke iránt lerózza a kegyelet adóját az aradi színház is. Három estén át, Dankó Pista emelendő szobrának javára, három Dankó-estét rendez a színház, s egyben versenyt tart az aradi és a környékbéli cigánybandák között. Mind a három estén Dankó utolsó színpadi munkája: a *Cigányélet* kerül színre, ezt pedig megelőzi *Kerner* és *Herodeknek* hírnévessé lett melodráma: *A magyar dal*.

A sok élvezetet ígérő estére színültig megtelt a színház, s ha a nagyszámu közönségnek csak a felérészt a Dankó emlékezete iránti szeretet hozta a színházba, akkor Arad közönsége méltóan adózott a magyar nótafa emlékének. Az est hangulata ünnepies volt az alkalomhoz képest.

A *magyar dal*, Kernernek, a szegedi honvédzenekar volt karmesterének, akit állítólag épen a szerzeménye miatt fosztottak meg állásától, valóban értékes zeneműve. A talentumos, fiatal zeneszerző, aki az aradiaknak is kedves ismerőse, több szerzeményével feltűnést keltett már zenei körökben, ez a műve azonban, amely alapos zenei műveltségen és mély zenei gondolkodáson alapul, igazán mesteri munka. A magyar dal apotheozisának készült ez a melodráma, a magyar dal fejlődését ábrázolja történeti időken keresztül, s bár aránylag szűk határok között mozog, mégis, amit nyújt, az zene-történetileg és muzsikális szempontból is becses. A melodráma több életképe zajos hatást keltett s végül utolsó részletével hazafias, lelkes tüntetést provokált.

A Dankó-est tulajdonképeni bevezetésül *Békésy Gyula* díszmagyar ruhában *Pósa Lajos* és *Sebestény Gyuláné* prólógusát énekelt el mély érzéssel, nemes ihlettel.

A Cigányélet első felvonása után kezdte meg a cigány-versenyt *Gyurkovics András* aradi zenekara. Dankó szerzeményeit játszotta a zenekar s ezek között épen a verseny-darabbal aratta a legnagyobb sikert. A „Most van a nap lemenőben” című nótát, nagy felegyelmezettséggel, jó összhangban játszotta a banda s előadásukban az a legméltóbb a dicséretre, hogy azt a borongós, lemondással teli hangulatot, amelyet ennek a dalnak minden sora magában hord, hasonló játékkal adták vissza. Kitűnt a zenekarból a cimbalmos pompás akkordirozása. *Hamsa Miska*, a nagyváradi primás egészen másképp fogta föl a dalt, az ő játéka sokkal cigányosabb volt, természetes, hogy mindakét zenekar orkányszerű tapsot kapott s a szünni nem akaró ismétléseknek csak a függöny lebocsátása vetett véget.

Két felvonás között *Sarlot Lajos* két magyar dalt énekelt s gyönyörű basszusa nagy tetszést aratott.

A Cigányélet, Dankó három felvonásos életképe, a beleírt gyönyörű nótákkal keltett hatást. *Karácsonyi Mariska* a friss nótákat kedvesen esicseregte, de a darab egyik legszebb dalát, („A kis madár dalolva...”) melyet nem az ő hangjához tettek le, nem tudta érvényesíteni. Rendkívül sikerült estéje volt *Juhász Sándornak*, aki jóízű paraszt-alakot mutatott be és *Füredi Józsefnek*, akinek maszkja eredeti volt. Ugyanő az utolsó felvonásban meglepő szépen, igazi érzéssel énekelt egy dalt, az „Eltörtött a hegedűm” kezdetűt.

Csütörtökön és pénteken a mai előadás programjában folytatják a cigányversenyt.

(a.)

* A színház újdonságai. Az aradi színház személynéje, a mely most a Magyar dal és Ci-

gányélet betanulásával volt elfoglalva, e két darab előadásával párhuzamosan, szorgalmasan készül a legközelebb bemutatóra kerülő új darabokra. November hó folyamán a következő újdonságok kerülnek színre: *Kratz* és *Stobicer* bohósága, a *Forgószél kisasszony*, *Lehár Ferenc* nagyszerű operettje a *Pesti nők*, *Zichy Géza* operája, a *Roland mester*, melynek első előadását valószínűleg maga az illusztris komponista fogja dirigálni, végül a *Heidelbergi diákélet*. Mindezek a darabok gyors egymásutánban kerülnek színre.

* A cigányverseny második napján, csütörtökön *Bádé Pista* gyulai és *Dankó Boldizsár* pécskai zenekara játszik. Mind a kettő jó versenyző lesz. Dankó Boldizsár, a megyeszerte híres cigányprimás, a nyáron nagy elismerést érdemelt ki *József főhercegtől*. *Mármaroszigeten* játszott s a fenséges ur kitüntetőleg megdicsérte a zenekart.

* A Kisfaludy-színház vége. Fővárosi tudósítás irja: Abból az alkalomból, hogy ismét akadélszánt vállalkozó az ó-budai Kisfaludy-színházban való előadások rendezésére, a főváros tanácsa elrendelte a színház-épület megvizsgálását. A színházvizsgáló bizottság tegnap este tett eleget ennek a feladatnak s ez alkalommal arról győződött meg, hogy a színház épülete nem felel meg a tűzrendészeti kívánalmaknak s azért, mivel ott az életbiztonság veszélyben lenne, a bizottság nem javasolja, hogy a használati engedélyt a tanács megadja. Ez a javaslat egyértelmű azzal, hogy a színházat vagy le kell rombolni, vagy más célra kell használni.

Mangra Vazul képviselőjelölt.

(Választás a magyar-csékeli kerületben.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, október 28.

Mangra Vazul, miután az egyházi téren nem boldogult, a politikai pályára lép, s azon keresi a lépcsőt a most el nem ért püspöki székhez, vagy esetleg még többre — a metropolitására.

Papp János, a magyar-csékeli kerület országgyűlési képviselője, akit szabadelpárti programmal választottak meg, lemondott mandátumáról, mert a belényes-vaskói helyi érdekű vasut igazgatójává választotta meg. Papp János azelőtt Biharmegye főjegyzője volt. Mikor *Szennyogh Péter* bihari alispán meghalt, s Papp Jánosnak az alispánságra nem volt kilátása, a mandátummal kárpótolták, s így jutott *Fassie Tódor* halálával megüresedett magyar-csékeli mandátumhoz.

A magyar-csékeli kerületnek lakossága tulajdonképen román, a hol hosszú idő óta mindig csak román embert választanak meg: Papp János előtt *Fassie*, előtte meg *Goldis József*et, mint nagyváradi püspöki helynököt. Szinte gyakorlatiá vált, hogy a csékeli mandátum román embernek juthat.

Most is egy román ember lép föl Papp János helyére: Mangra Vazul, nagyváradi püspöki helynök, aki szabadelpárti programmal lép föl. S ha megmarad a jelöltségűnél, valószínűleg meg is választják. Ellenfele: a szabadelpárti *Dési Géza* dr. és a függetlenségi párti *Adorján Armin* dr. már Papp Jánossal szemben is állást foglaltak, de kisebbségben maradtak.

Mangrának már régi terve, hogy képviselővé választassa magát, még pedig szabadelpárti programmal. A legutóbbi aradi püspök-választás előestéjén az Aradi Közlöny egy munkatársa beszélgetést folytatott vele, a melynek egy része így folyt le:

— Hír szerint vikárius ur a politikai életben aktív részt fog venni a közelebbi időben. Való ez?

— Ugy hamarjában nem, de arra nézve,

hogy az általános képviselő-választások alkalmával fellépjek: meg van a hajlandóságom.

— S milyen programmal?

— Olyannal, a minő jelen állásomhoz méltó lehet: szabadelpárti programmal.

Hogy Mangra szabadelpárti lett, míg az ő neve alatt csoportosuló románok nemzeti programmal készülnek a politikai küzdelmekbe menni, megvan az oka: Mangra, mint szabadelpárti képviselő akarja kijárni, hogy később, a mikor püspökké választatik, a kormány meg erősítését megkapja. Valószínűleg ez az oka, hogy — a mennyiben a hír igaz, — a magyar-csékeli mandátumra pályázik.

A honvédszázados gyilkosa.

(Andó Julia bűnpör.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, október 28.

A pestvidéki büntetőtörvényszék, mint esküdtbíróság állandó érdeklődés mellett ma már harmadik napja tárgyalja a kettős rablógyilkossággal vádolt Andó Julia cselédeány bűnpörét. A bizonyítási eljárás nagyon lassan halad előre, úgy, hogy ítéletet valószínűleg majd csak holnap este hoz a bíróság.

Maga a bizonyítás csak az első nap, a mikor Andó Juliát hallgatták ki, volt érdekes; a tanúk kihallgatása épen nem nyújt semmi újabb momentumokat, mert a büntető elkövetésének szemtanuja nem volt és így a 39 tanu valómása csakis a mellékkörülményeket világítja meg. Ez sem lényeges, mert ami a bűnpör elbírálásánál szükséges, azt maga a vádlott cselédeány olyan őszintén és világosan ismerte be, hogy hízag alig maradt.

A mai tárgyalás megnyitása után *Moravcsik Ernő* dr. egyetemi tanár terjesztette elő véleményét. A tanár kijelentette, hogy Andó Julia teljesen épeszü. Mikor megfigyelte, a leány örültnek tettette magát, amint azonban tudtára adták, hogy fiatal kora miatt nem ítélik halálra, felhagyott a szimulálással. Megemlíti még a tanár, hogy észlelhetők ugyan a vádlottnál degenációs tünetek, azonban ezek szabad elhatározását épen nem korlátozták.

Csömör Magdolna cigányasszony elmondja, hogy Andó Julia a szökés után hozzá menekült: „A kisasszony — mondja — cigarettából erősen füstölt, mint egy úri dáma.” Pálinkát hozott és részegasszony módjára ivott.

Hafner Jenő vaskereskedősegéd, aki a gyilkosság idejében Kókan csendőrvolt, az elnök kérdésére beismeri, hogy neki viszonya volt Andó Juliával.

Elnök közli, hogy a tanut elbocsátották a csendőrség szolgálatából és megbüntették 30 napra, mert elősegítette Andó Julia szökését.

Hafner: Engem azért büntettek meg, mert szerelmi viszonyt folytattam.

Elnök: Ha ez így volna, akkor a csendőrség felét megbüntetnék. (Derűtség.)

Ugyész indítványára tanut nem bocsátják esküre.

Következett a meggyilkolt Szabó Erzsébet édesapjának, Szabó Jánosnak a kihallgatása. A leánya még nem volt tizenöt éves, mikor Andó Julcsa megölte. Erős, jól kifejlett leány volt; a ház körül foglalataskodott és nagyon szolidan, jól viselte magát. Kerülte nemcsak a legények, de a rossz hírű leányok társaságát is.

Elnök: Nem volt kissé gyöngye eszü?

Tanu: Eppen nem. Hat iskolát végzett és mindig az első tanulók között volt.

Elmondja aztán Szabó, hogy leánya a szentmártonkátai vásárra az édesanyjával ment; ott egy barátijével találkozott és miatta az anya

bevásárolt, a leány ennek a társaságában maradt. Ekkor csatlakozott hozzá Andó Julis, aki kicsalta az erdőre, ahonnan aztán többé vissza nem tért. Negyednapra találták meg a borzasztóan megcsontított holttestet.

Az ezredes lova.

(Kártérítési pör az aradi hid miatt.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, október 28.

Rendkívül érdekes keresetet adtak ma az aradi kir. járásbírósnál Ornstein Árpád aljárásbíróhoz. A főlpéres, Dittrich Albert aradi cs. és kir. 88. gyalogezredbeli ezredes, a ki *kártérítési pörrel lépett föl a kincstár ellen.* Az ügynek, a melyben ezt a keresetet benyújtották, ez a története:

Az aradi várba vezető kincstári Maros-hídon most folyznak a tatarozási munkálatok. A hid deszkapallójának korhadtt darabjait is ujjal váltják föl, s most ép ezen dolgoznak.

A napokban történt, hogy Dittrich ezredes a hídon átlövagolt, s a lovának egyik lába beakadt a hid deszka között maradt hézagba. A ló lába e miatt erősebben megsérült. Az ezredes azonnal állatorvosi kezelés alá vétette. A kezelés segített annyit a ficamodott lábu levon, hogy lebunkolni nem kellett, de az gyakorlati célokra többé már nem alkalmas, úgy hogy az ezredes *hasznát nem veheti.*

Ezzel a nemes vérű paripa egész elértéktelenedett, az ezredes, a ki nyolcszáz koronáért vette, most százat is alig kap érte.

Dittrich ezredes e miatt *Parcz* Béla dr. aradi ügyvéd útján keresetet adott be a kir. kincstár, mint a fahid tulajdonosa ellen *640 korona kártérítés összeg* iránt, s a kár megállapítására a lovat bírói szakértői szemle alá kéri vétetni.

Az ügyben Ornstein Árpád aljárásbíró fogja legközelebb a tárgyalást megtartani. A kincstár részéről az aradi kir. pénzügyigazgatóságot fogják megidézni, miután annak ressortjába tartozik a várba vezető kincstári-híd; megidézik valószínűleg az aradi kir. államépítészeti hivatalt, a mely a hid tatarozásának munkálatait vezette. A nevezetes pörben érdeklődéssel várják a bíróság döntését.

Felfüggesztett törvényszéki bíró.

(Elkezelési bírói letételek.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, október 28.

Röviden megemlékeztünk már a temesvári törvényszék szenációjáról, hogy *Salacz* Béla kir. törvényszéki elnök ugyanis *állásától felfüggesztette Csizsár* Béla kir. törvényszéki bírót, a kiről kiderült, hogy régi bírói letételeket *szabálytalanul utalványozott ki* az általa kirendelt dr. Dobrov Ede ügygondnok kezéhez.

Csizsár Béla törvényszéki bíró visszaélése a következőképp derült ki: Feltűnt a temesvári pénzügyigazgatóság közegeinek, hogy *Csizsár* a kir. adóhivatalban őrzött számos és jobbára készpénzbeli letételeket egy végzéssel utalta ki az ügygondnoknak. *Dragonescu* Dömjén kir. tanácsos, pénzügyigazgató erre a körülményre nyomban figyelmeztette a törvényszék elnökét, aki haladéktalanul szigorú vizsgálatot indított meg.

A vizsgálat folyamán kiderült, hogy *Csizsár* az ismeretlen tartózkodású jogosultakat megillető bírói letételekre vonatkozólag határozottan előírt hirdetményi eljárást önkényüleg mellőzte, a neki kiosztott és egyes bírói elin-

cézés elé utalt letéti ügyekben és számos esetben ügygondnokot rendelt dr. Dobrov Ede helybeli ügyvéd személyében, kinek kezéhez az ismeretlen jogosultakat, esetleg pedig a kincstárt illető letételeket kiutalta, azzal, hogy három hónap mulva az ismeretlen tartózkodású jogosultaknak kifizetett összegekről a nyugtákat mutassa be, a ki nem fizetett összegeket pedig helyezze vissza az adóhivatalba.

Hiteles értesüléseik szerint az ily módon kiutalt összegek *közel ötvenezer koronát tesznek ki.* Az elszámolás határideje már a múlt hó végével lejárt és most dr. Dobrov Ede ügyvéd felszólított, hogy záros határidő alatt az összegekről számoljon be. Ha ez a jelzett időben nem történik, ellene is hivatalból megindítják az eljárást.

Csizsár Béla törvényszéki bíró felfüggesztésének híre különösen bírói és ügyvédi körökben óriási szenzációt keltett, nemkülönben sokat beszélnek a dr. Dobrov ez ügyben való szerepléséről is.

Versharc Arad és Hall között.

(Lukácsy és a szalmaanyag-gyár.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, október 28.

A közügyeknek szürke szövetén néha átszűrődik a poézis selyme is. Például az olyan prózai dolog, mint az aradi szalmaanyag-gyár is költségre szokott ihletni, sőt, amint az alábbi példa mutatja, versírók mérközését szokta inspirálni.

Az aradi szalmaanyaggyárnak lelkes barátja tudvalevően *Lukácsy* Lajos aradi ügyvéd. Ő volt az, aki a legelső följelentést tette a szalmaanyaggyárnak időnként vándoruttra szálló, különös illata ellen, és a ki azóta szakadatlanul folytatja a harcot a város láthatatlan, megfoghatatlan és legyőzhetetlen ellensége: a szalmagyári bűz ellen. A minap tartott közgyűlésen is, a mikor *Sarlot* főkapitány beszámolt a drezdai tapasztalatokról, Lukácsy közbeszólt:

— Hát a szalmagyárról mit tapasztalt? . . .

Történt nemrég, hogy *Lukácsy* *Bad Hall*-ban üdült. Kitűnően érezte magát, pompás volt a levegő, festői a táj, — de ez nem volt ok arra, hogy a mint máskor is, a szalmagyárra ne gondoljon. Elővett egy anzikszkártyát, s azt megcímmezte az aradi szalmagyárgyárnak. Miután pedig annak igazgatója, *Nemethy* csak germánul ért, ezt a német verset írta az anzikszkártyára:

*Reizend ist, wie die Sonne hier,
Im Bergen steigt und sinkt,
Die Luft ist rein, die Arader
Strohfabrik hier nicht stinkt.*

Talán nem kell magyarul lefordítani az értelmét. *Lukácsy* Lajos még élvezte az örömet annak, hogy mennyire megbosszantotta a szalmagyáriakat, — a mikor megjött a revanche-vers és anzikszkártya.

Az aradi szalmagyárgyár ezt válaszolta az anzikszkártyán *Lukácsynak*:

*Es freut uns sehr, dass der Gegend
So Schön ist im Bad Hall,
Bleiben's nur je länger dort,
Und machen's aus kein Kravall.*

Lukácsy nem fogadta meg a tanácsot, de nem is folytatta a verses polémiait. Ezekkel a versekkel pedig nincs a szalmagyár bűz ügyén segítve, csak leadtuk, annak illusztrálására, hogy mily kedvesen szoktak évödni egymással titokban azok, a kik a közéletben elkeseredett háborút viselnek egymás ellen.

HIREK.

— *Bánffy* Dezső ünneplése. Fővárosi tudósítónk táviratozza: A szabadelpvűpart mintegy negyven-ötven tagja ma délben fölkereste *Bánffy* Dezsőt, aki ma ünnepelte születésének hatvanadik évfordulóját. A tisztelgők közt volt a többi közt: *Feilitasch* Artur báró, *Dániel* Ernő báró, *Kristóffy* József, *Perczel* Dezső, *Pap* Géza, *Gajary* Géza, *Heltay* Ferenc stb. A tisztelgők üdvözlétét *Dániel* Ernő és *Perczel* Dezső tolmácsolták. *Bánffy* báró szeretettel fogadta politikai híveit, akikkel hosszasan beszélgett a politikai helyzetről is. *Bánffy* egyebek között a helyzetről így nyilatkozott:

— *Az állami szükségleteket ki kell elégteleni.* Meg kell szavazni a költségvetést, a rendes létszámú ujoncjavaslatot, továbbá néhány havi indemnitást, azután *fel kell oszlatni a Házat.*

— *Draga királyné* hagyatéka. Bécsből jelentik, hogy *Velikovic*s ügyvéd, egykori miniszter és bizalmasa *Sándor* királynak, megjelent Bécsben több pénzintézetnél, hogy *Draga* királynénak ott őrzött letéteit az örökösök számára felvegye. Felhatalmazások alapján az osztrák takarékpénztártól mintegy 130.000 koronát, amelyet *Draga* kevéssel a meggyilkoltatása előtt hejyezett el ott, vett fel, az Unio-banktól pedig 23.000 koronát. Továbbá elment *Köchert* udvari ékszerészhez is és kérte azokat az ékszereket, amelyeket *Draga* királyné a halála előtt javítás és tisztítás végett átadott. Az ékszerész azonban kijelentette, hogy addig nem adja ki az ékszereket, amíg a néhai királynénak pár ezer koronányi tartozását ki nem fizetik.

— *Merénylet az örmény fő kormányzó ellen.* Az örmény zavargások ma az első, jelentősebb véres incidenshez jutottak. *Tifliszből* táviratozzák, hogy *Galiczin* herceg fő kormányzót, a midőn nevével a városban tett hosszabb sétakocsizásról visszatért, három ember megtámadta. Az egyik a *herceget* a fején több *törzsúrással* megsebesítette. A másik kettő ki akarta rántani a kocsiból. A kozákok a herceg védelmére siettek, a mire a merénylők egy hegyszakadékba menekültek. Egy rendőr és több magánszemély követte őket. Egy csapat lovasrendőr és kozák jött a nyomukba, a kik a merénylőkre lőttek. Az egyiket *azonnal megölték*, a másik kettő oly súlyosan sebesült meg, hogy néhány perc mulva *kiszzenvedett.*

— *Arlov — Zolnay*ról. A mai fővárosi lapokban tudósítás jelent meg, a mely szerint *Zolnay* Viktor vívómester egy időben lovagias elégtételt kért volna *Arlov* lovag budapesti vívómestertől. Most *Arlov* lovag nyilatkozatot tesz közzé, a melyben ezt valótiannak jelenti. Ő — *ugymond* — az időben, a mikor *Zolnay* a vívómesteri diplomáért pályázott, bizonyos kijelentést tett *Zolnay*ról, de *lovagias ügyre nem került a dolog.* A nyilatkozat a fővárosban nagy feltűnést keltett.

— *Házasság Rozvány* Jenő dr. ügyvédjélől november hó 7-én délelőtt fél tizenegy órakor köt házasságot *Beles* Flóra kisasszonnyal, *Beles* János aradi közjegyző bájos leányával.

— *Politikai gyilkosság?* Teschenben két hét előtt nagy feltűnést keltett dr. *Tiskievics* Vince gróf ottani orvosnak, a lengyelek vezérének eltűnése. A gróf aznap érkezett fürdőről, a hol mint fürdőorvos töltötte a nyarat, meglátogatta tescheni ismerőseit s azóta nem látták. Most egy biáitzi távirat jelenti, hogy a

**Lukácsy - egyesület
Aradon**

NAPIREND.

Október 29. Csütörtök. Róm. kath. naptár: Narcisz. — Protestáns naptár: Narcisz. — Görög-keleti naptár (október 18.): Longrin vértanú. — A nap két 6 óra 25 perccor, nyugszik 4 óra 30 perccor.

Kölesy-könyvtár. Nyitva van hétfőn, szerdán és szombaton délelőtt 11 $\frac{1}{2}$ —12 $\frac{1}{2}$ óráig; kedden, csütörtökön és pénteken délután 1 $\frac{1}{2}$ —2 $\frac{1}{2}$ óráig; vasárnap és ünnepnapokon zárva. Helyiség: Erekye-museum helyisége mellett Késterem.

Időjárás. A központi meteorológiai-intézetnek Aradra küldött táviratai szerint a mai napra a következő időjárás várható: Enyhe, északon elvélve csapadék, keleten éjjeli fagy.

Október 29. Az aradi zenekedvelők egyesületének közgyűlése délután 5 órakor (Városház.)

Biztos állás!!!

Dr. Vaszkó György és Gilányi János Vezérkönyv az általános műveltség terjesztésére című munka az, melynek segélyével bárki, egyedül minden más könyv nélkül képes arra, hogy rövid idő alatt a polgári 4 osztályából **sikeresen** tehessen vizsgálatot. Mindazoknak tehát, kik a minősítést elnyerni óhajtják, melyre a kvalifikációra való előrehaladásban szükségük van, vagy maguknak biztos jövőt kívánnak szerezni, ajánljuk azonnali megvételre a

„Vezérkönyvet,”

melynek segélyével biztosan célt érhetnek.

Kapható:

INGUSZ I. és FIA

könyvkiadóhivatalában Aradon,

Weitzer János-(Templom) és Kazinczy-utca sarkán.

Ára 8 korona. — Vidékre bérmentve.

CSARNOK.

Aikony.

Irtá: Gömböcse-Galambs Margit.

Radó Géza levette a monokliját, hogy jobban láthassa azt a szép asszonyt, akit egy másik csoportban, a nagy szalón ellenkező oldalán ünnepelnek.

— Ki lehet ő? — tündődött magában pár pillanatig, aztán, mintha erős villám-áram érte volna, rázkódott össze: Uristen! Hiszen ez Marianne, a szegény Csathy Feri felesége...

Azért tette hozzá: „szegény”, mert Csathy Feri már nem volt az élők között. Elment közülük korán, akkor, mikor még sokat ígért neki az élet. Itt kellett hagynia a feleségét, jó barátait, itt mindent és mindenkit, őt is, a kivel annyiszor osztottak az élet kódén és nap-sugarán.

Radó Géza meglehetősen reális gondolkodású ember volt, hamar leszámolt a bánattal, ha tudta, hogy nincs segítség. Ugy szította be életét, hogy abban nem volt semmi felesleges s elkezdve az első gondolattól, a mi reggel átvillant agyán, egészen az utolsóig, a mi már félig álomba veszett: nem érzett és nem cselekedett soha többet, mint a mennyi okvetlenül elegendő egy kényelmes, lelkiileg kissé lomha, de különben kifogástalan uri ember kellemes életéhez.

Most is, hogy eszébe jutott Csathy Feri, igyekezett leküzdeni azt a futó szomorúságot, a mi egy percre mégis hatalmába vette szívét. Csakugyan, gyorsan felszabadult az első szomorú hatás alól s egész bámulata csodálkozásával csügött tekintete Marianneon, a ki oly jól és mégis oly kevésbé ismert.

Az volt az első gondolata, hogy odamegy hozzá, de aztán belátta, hogy tanuk nélkül úgy sem beszélhetne vele. Ahhoz pedig, hogy kalamitásokat mondjon neki, nem volt kedve. Kénytelen-kelletlen b levegyült a másik csoportba, és érdeklődő arccal, olykor egy-egy futó mosolyal kísérte az asszonyok megjegyzéseit.

A mosolya, az a korrekt, finom mosoly a

szája szögletében, sok csinos női fejet zavart meg. Nem volt szép ember, de feltűnően elegáns; a pusztja megjelenése érthetővé tette azt az érdeklődést, amivel személyét körülvevették. Magas volt, nagyon magas, vékony, és mégis izmos, férfias. A nyakát kissé meghajította, de ez a hajlás természetes, fiatalos volt, s valami sajátságosan előkelő jelleget adott külső egyéniségének. Egészen sötét szőke haja volt és kék szemei. Azok a mélységes kék szemek mindenkit megzavartak egy kissé... Legtöbbször hideg nyugalommal pihent meg tekintete az embereken, de néha annyi jóság és szív ragyogott meg szemében, hogy aki ismerte ezt a tekintetet is, annak titkon, észrevétlen megmozdult valami a lelke csendjében, hogy aztán, mint a vihar, vagy a lavina omlása, rázza fel élete nyugalmát...

Csathy Feriné, a kinek férje egészen jelentéktelen ember volt, s aki hamar felismerte Radónak fölényét, a szellemét is, és első sorban ezt, nem sokáig titkolhatta önmaga előtt, hogy tudta és akarta ellenérszeretnie kell neki ezt az embert. Akkor már nagyon fiatal volt, talán ez okból kissé meggondolatlan is. Messze, a jövőbe nem gondolt, nagy dolgokkal, nagy érzésekkel nem számolt soha. És a mikor tisztán látta szívében a változást, a mikor tudta, hogy nem káprázat, nem álom, hanem igaz, soha nem érzett szerelem az, amit Radó iránt érzett: tudja isten, talán egy kissé meg boldog is volt bele! A magányos úrákban, míg meg nem telt szíve ez új világnak gyötrelmes boldogságával, sokszor elgondolta ugyanis, hogy az ő élete csak úgy mulik el, mint a tavasszal meghaló virágé, amely soha nem érezhette a nyárnak perzselő hev-t. Kötelessége ami értéket, tartalmat adott volna életének, jóformán nem volt, csak önmagával kellett foglalkoznia. A lakása is úgy tűnt fel neki, mint egy kriptá, amelynek csöndjét nem veri fel semmi zaj, a melyben úgy érezte néha, mint ha ő lenne a halott, akit nem zaklat, nem zavar soha földi érzés, földi vágy.

Orült hát a napsugárnak, s mert nagyon messze állt, — szinte fölötte az élet romlottságának, mert fiatal lelkét még nem ronthatta meg a bűn: nem érezte az árnyékát, csak ragyogó, meleg fényességét annak a napnak, mely új világba vitte.

Radó sokáig nem rejtett semmit, hiszen úgy megszokta, hogy Marianne senki más, csak jó barátjának a felesége. Kedvessége, szelleme, üdésége elbájolta, de még nem volt eléggé jóllakott arra, hogy ez egymagában lekötthesse, s már eléggé sokat élt ahhoz, hogy lángot ne fogjon szíve milder mosolygó harmatos tekintetől. Különben is akkor volt Radó a harmincas évek legelején, és annyi diadal, annyi siker tarkította ezeket az éveket, hogy valóságos hálát érzett Marianne iránt, aki annyira kümböztött a többiektől, akinek szemeiben soha se villant fel a kacér kötekedés: szeress!...

(Folytatása következik.)

Nemzeti színház.

Bérlet 29. sz.

Páratlan.

Csütörtökön, 1908. évi október hó 29-én:

Magyar dal.

Melodráma élőképekkel, karokkal és dalokkal. Szövegét írta: Herodek Sándor. Zenéjét szerzte: Kerner Jenő.

A költő... Simon Jenő.

A cigányélet.

Bredeti életkép a cigányéletből, dalokkal és tánccal, 3 felvonásban. Irtá és zenéjét szerzte: Dankó Pista.

SZEMÉLYEK:

Tollas Zsiga	Füredi J.	Csetcső Gyula	Bónis Lajos
Dadó Rózi	Bácsné.	Dudrál Matyi	Juhász S.
Lajos, fiuk	Simon Jenő.	Szücs Gábris	Németh J.
Marcza	Karácsonyi.	Figyelmes	Győre Alajos.
Darázs Etel	Gazdi A.	Kacsari	Juhai József.
Lajos, fia	Kley Margit.	Kakuráné	Pajor Agnes.

Cigányverseny.

Bádé István békés-gyulai és Dankó Boldizsár pécskai zenekara között.

Kéztele este 7 és fél órakor.

NYILTTÉR.*

Értesítés.

Van szerencsém a t. c. közönség szives tudomására juttatni, hogy a Nagy Lajos által bérben birt. Központi szálloda épületében levő

kávéház és étterem

vezetését átvettem és a mai napon

m e g n y i t o m.

Midőn ezt teszem, kötelességemnek tartom a nagyérdemű helyi és vidéki közönségnek az eddig irántam tanusított támogatásért köszönetemet nyilvánítani. Egyben kérem, hogy jövőre új vállalatomat is pártfogásába vegye.

Törekedni fogok elsőrendű kávéházi italok és az étteremben Dréher-féle kőbányai sör, a legjobb hegyaljai karcos, kitűnő asztali fehér és vörös borok, magyar és francia pezsgők, pontos kiszolgálás és mérsékelt árak mellett, vendégaim teljes meglegedését kinyerni.

Elfogadok megrendeléseket, bankettek és lakodalmakra a leggyorsabbtól a legfinomabb összeállításban, a legolcsóbb árak mellett.

A termek hangversenyek, társasestélyek és bálak megtartására, méltányos árak mellett kaphatók.

Havi étkezésre előfizetéseket elfogadok

Kiváló tisztelettel:

2308

Weisz Ignác.

Ajánlunk ipar és háztartási célokra
rostált darabos 111

bükk faszenet

100 kiló 4 korona 40 fillér;

bérmentve, házhoz szállítva,
kétszer mosott, valódi porosz

kovács-kőszenet,

100 kiló 4 korona 40 fillér;

elsőrendű szagtalan

fűtő kőszenet

100 kiló 3 korona 40 fillér;

ugyszinte darabos

légszesz pirszenet (koks.)

100 kiló 4 korona 20 fillér.

Megrendelések pontos eszközlése és hazaszállítása végett félnapi időt kérünk.

KNEFFEL KÁROLY és FIA

vaskereskedése Aradon.

Telefon szám 139.

PÖSTYEL

Kénes Iszapfürdő. Budapesttől 4 óra

Köszvény-, csusz-, ischias-, exsudatok-
szorvítóg első helyen ajánlva.

Fessék prospektust kérni. Fürdőigazgatóság.

Iszap főlerakat házi kúrákhoz Aradon:

Földes Kelemen gyógyszerárában, Deák Ferenc-utca 11-12.

Magy. kir. államvasutak igazgatósága.

41166—1903. F. IV. sz.

Hirdetmény.

Ezennel közhírré tétetik, hogy a vasuti kocsikban és az állomási helyiségekben elhagyott tárgyak, u. m. bőröndök, táskák kalapok, ruha- és fehérneműek, botok, nap-

ernyők és esernyők stb. az alább felsorolt állomásokon árverés alkalmával azonnali készpénz fizetés mellett el fognak adatni:

állomáson 1. évi október hó
Debreczen 30-án d. é. 9 óra
Budapest, 1903. évi október hó.

Az igazgatóság.

(Utányomás nem díjaztatik.)

A legjobb fémtisztító szer

ma és az is marad az

AMOR

fémtisztító gyönyörű fényvel.
Mindenütt kapható 14, 20 és 30 filléres dobozokban.

Gyáros: Lubszynski & Co., Berlin N. O.
Ugyeljünk az „Amor” védjegyre.

1051

Van szerencsénk a t. vevőközönséget értesíteni, hogy üzletünkben szenvedett **tűz-kárunk** liquidatioja befejezést nyervén, **sérült és sértetlen árukból** álló raktárunkat és pedig különösen:

czérna-vászon, asztalneműek, ruhakelmék és selymekből

álló dus választékunkat **igen olcsó** áron t. vevőink rendelkezésére bocsátjuk.

Tisztelettel

1406

ROSENBLÜH H. és TÁRSA.**ARAD**

megyében

eddig

9 főnyereményt

és

26 más nagyobb nyereményt

fizettünk ki.

Bebizonyított tény, hogy a magyar királyi szab. osztály-sorsjáték után igen sokan jutottak jóléthez, sőt gyakran nagy vagyonhoz is; miáltal a magyar osztálysorsjegyek általános kedveltségnek örvendenek. — Egyetlen más sorsjáték sem nyújt hasonlóan kedvező nyereségi esélyeket oly nagy összegű nyereményekkel, mint a magyar osztálysorsjáték.

A következő osztálysorsjáték hat osztályában 110.000 sorsjegyből 55.000 darabot, tehát a felét körülbelül

14 $\frac{1}{2}$ millió korona készpénzzel sorsolják ki.

Főnyeremény esetleg egy millió korona, illetve: 600.000, 400.000, 200.000, 2 a 100.000, 30.000, 2 a 50.000, 70.000 stb. stb.

A megrendeléseket f. é. november 3-ig kérjük.

Az első osztályu eredeti sorsjegyek ára: egész kor. 12.—, fél 6.—, negyed 3— és nyolcad 1 K. 50 f. Sorsjegyeket postautalvány-összegek ellenében vagy utánvétellel küldünk. — Hivatalos nyeremény-jegyzékekkel pontosan szolgálunk. Játéktervet minden sorsjegy-küldeményhez mellékelünk.

NEMZETI PÉNZVÁLTÓ-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest, Gizella-tér 1. U. 2. „Nemzeti Pénzváltó Budapest”.

Sürgöny cím:

2556

Intézetünk

abban a helyzetben van, hogy bármily nagy nyereményt — még esedékesség előtt is — a legszigorubb titoktartás mellett, jutalékmentesen fizet ki az ügyfeleinek minden irányban a legmesszebbmenő bizsóságot nyújtja.

A

legtöbb főnyereményt

nálunk

vásárolt sorsjegyeken nyerték.

Mélyen tisztelt hölgyközönség figyelmébe.

Füzőraktárunk tulhalmozottsága folytán raktáron levő

divatos füzőinket**félárban árusítjuk.**

Kérjük helybeli, ugyszintén vidéki tisztelt vevőinket áraink olcsóságáról meggyőződni sziveskedjenek.

Mérték utáni rendelések rövid idő alatt eszközöltetnek

Brassay Testvérekénél**Aradon, Forray-utca.**

2257

MAGYAR GYAPJUÁRU,
KATONAPOSZTÓ- ÉS TAKARÓ-GYAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
ZSOLNÁN.

ZSOLNÁN, 1903. évi...
Sürgöny...
Katonai...
Katonai...

Teljes Neumann M. irattal
Budapeston

Czinnel hírséggel igazoljuk
hogy nálunk megrendelt
valódi kék Cheviot „Admiral”
Melton „Hungaria”
szürkés Cheviot „Zsolna”
szürke Diagonal
szürke Double
Zsolnai gyártmányt képez s ezen árak a legjobb
belföldi gyapjúból készülnék miert is azok jószág-
értet bízasságot vállalunk.

MAGYAR GYAPJUÁRU-
KATONAPOSZTÓ ÉS TAKARÓGYAR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG ZSOLNÁN.

Handwritten signature

ARAD; NEUMANN M. férfi-, fiu- és gyermek-
CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI UDVARI SZÁLLÍTÓ ruha-telepe

Hivatkozva a tulajdosi levélre, értesitem a t. vezető-
közönséget, hogy a felsorolt cikkek ugy nálam, vala-
mint az összes magyarországi fiókületeimben és pedig:
Arad, Debreczen, Kassa, Kolosvár, Pécs, Pásony,
Nagyvárad és Temesvár, állandóan kaphatók.

Teljesíttel

Neumann M.
Budapest, Múzeum-hírt 1. sz.

Férfi-öltöny

Zsolnai divatcsík-szővetből... 40 kor.
Zsolnai Lodenből «Hungaria Melton»... 40 «

Férfi-ulster

Zsolnai szürke double-szővetből (Bél és nélkül)... 40 kor.
Zsolnai szürke double-szővetből (Prinz Wales facon) 52 «

Fiu-öltöny, hosszú nadrággal

Zsolnai Hungária Meltonból, tiszta magyar gyapju... 27 kor.
Zsolnai divatcsík-szővetből... 30 «

Fiu-öltöny, «Complet» rövid nadrággal és mellényvel

Zsolnai szürke Hungária Meltonból... 18 kor.
Zsolnai valódi kék Cheviot «Admiral»... 26 «
Zsolnai divatcsík-szővetből... 22 «

Gyermek-ruhák, «Costüm» térd vagy lengyel-nadrággal

Zsolnai szürke Hungária Meltonból... 15 kor.
Zsolnai valódi kék Cheviot «Admiral»... 14-18 «
Zsolnai divatcsík-szővetből... 15-20 «

APRÓ HIRDETÉSEK.

Házmesternek

a vízvezetési munkákhoz értő fiatal pár felvétetik Szabadság-tér 17. szám a. 2284

Weitzer János toll.

Doboza 2 kor. 40 fil.

Nikkelezett aczélból 2282

Kapható: Ingsz I. és Fianál. Telefon 517.

Két szobás udvari lakás

november 1-től kiadó. Csiky Gergely-utca 13. szám. 2269

Következő lapok

november hó elsejétől a Jappán kávéházban a pénztárnál fél árban előfizetésre kaphatók: 1 Budapesti Napló, 1 Budapesti Közlöny, 2 Budapesti Hírlap, 1 Pesti Napló, 1 Magyarország, 1 Független Magyarország, 1 Magyar Szó, 1 Egyetértés, 1 Ellenzék Kolosvár, 1 Francia Illustration, 1 Kakas Márton, 1 Borszem Jankó, 1 Wiener Karikaturen, 1 M. Figaro, 1 Intressantes Blatt, 1 M. Fliegender. 2305

Egy intelligens uri leány

üzletbe mint elárusító ajánkozik. Czím a kiadóban. 2298

Szabadság-tér közelében,

Korin-utca 1., földszinten különbejárattal, csinosan butorított utcai szoba 1-2 ur részére kiadó. Esetleg teljes ellátással. Bővebbet ugyanott. 2307

Alkalmi vétel.

A Ferencz-téren

a vásár tartama alatt

majolika, terakotta, porcellán

tárgyak 2306

óriási választékban, jutányos áron kaphatók.

HIMLER R.

Pénzt, sok pénzt,

havonként 1000 koronáig kereshet mindenki tisztességesen minden szakismeret nélkül. 2026
Küldje be címét B. 936. jelge alatt a következő címre: Annoncen-Abteilung des „Merkur“ Mannheim, Meerfeldstr.

Ez a legfontosabb

nem kell elköltözés esetén, vagy más esetben feleslegessé váló butorokat pottom áron eladni, megveszem én azokat, ugyszintén

uraságoktól levetett ruhákat

a legegységmagasabb áron.

Kivánatra házhoz is megyek.

Roth A.

butorvétel és eladás.

Árpád-tér 4. sz. (a zsidótemplommal szemben). 1471

Telefon 242. sz.

Lakás változtatások

alkalmával

villanyos-csengő

átalakításokat

és 2071

ujberendezéseket

gyorsan és pontosan végez

Kalmár * *

* * József

villanyműszerész

ARAD, Salacz Gyula-utca 2. sz.

Központi kávéházzal szemben.

KINTZLER ZOLTAN

Cronometer műorás és ókerész

Arad, Andrássy-tér 20. (Régi Arena.)

Kizárólag finom

óra és ékszer

kapható. 1682

Pontos és szolid kiszolgálás!

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy

Aradon, József főherceg-ut 11. sz. a.

(Müller-ház)

ezelőtt Gavrielti-féle

bor- és sörcsarnokot

átvettem és azt a mai kor igényei szerint felszerelve megnyitottam.

A nagyérdemű közönség igényeit legfőképp azzal töreksem kielégíteni, hogy csakis tiszta és kitűnő minőségű hegyi borokat fogok kimérni, ugymint: ménesi, magyar-rádi, gyoroki és panketal termékeit; kitűnő magyar konyhamat szintén bátor vagyok szíves figyelmébe ajánlani. 2302

— Naponta friss csapolás. —

Nagybecsű pártfogást kér Arad, 1908. október hó.

kiváló tisztelettel

Wallner Antal,

vendéglős.